

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. ultimum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

quoque fecerit iudex, si & in hac re providas & honestas matronas adhibeat ad explorandum, utrum mulier integra an corrupta sit, d. c. *Fraternitatis, circa pr.* Quod si adhuc illa sit, nec ope Medicorum succuri possit, tunc rectè iudex per divortii sententiam utrumque à se invicem separat, d. c. *Fraternitatis.*

2. Ad submovendam autem omnem difficultatem consultò fecerit Iudex, vel alius quisquam, si mulieri hac de causa separata à viro, vel nondum separata suadeat ingressum Religionis monasticæ; cum matrimonii vinculum, si quod fortè subest, eo ipso dissolvatur, c. 2. & c. *Ex publico* 7,

sup. De convers. conjugator. Et sic nullum periculum imminet viro, cum alia muliere rursus matrimonii iuncti, d. c. *Fraternitatis.*

Quod si verò mulier, separatione facta, vel nullà emissâ professione Religionis, ab alio cognoscatur, ut ita idonea reddita sit viro, hoc calu matrimonium prius redintegrandum est, cum jam constet vitium corporis non fuisse perpetuum & immedicabile, sed naturaliter removeri potuisse, *sup. alleg. c. Fraternitatis.* Cætera quæ huc spectant, videri possunt tractata ab Henrico Henricquez *como 1, Theolog. moralis c. 7, n. 5, & quæ latius tradunt Dd. ad cap. Laudabilem h. t.*

In Cap. Consultationi 4.

S U M M A R I A.

1. Contrahens scienter cum impotenti an ab ea separandus.
2. Coniuges simul degentes continentiam voverunt.

Quæ hæcenus dicta sunt de frigidis, spadonibus, castratis, & mulieribus obstructis, ea utique exaudienda sunt, si ignoranter cum iis contractum sit matrimonium. † At si scienter, quid juris sit, hoc exp. deciditur, quod scilicet fratris & sororis loco habendi sint, *text. hic & in c. Laudabilem, vers. quod si ante inf. eod.* quod scilicet attinet ad domestica officia utrimque præstanda; non autem quoad complexus, oseula inhonesta, & cætera, ut rectè defendit Mart. Na

var. conf. 2, num. 10, & conf. 3, h. tit. Ex quibus inferitur, eum, qui sciens & prudens cum impotente antea contraxit, & postea cum idoneo vel idonea, hoc posterius matrimonium rarum habendum esse, non obstante priorè matrimonio, quod ipso jure nullum fuit, cum in eo deficiat institutio matrimonii, & aperte probat *text. hic*, dum inquit: *ut quas tamquam uxores habere non possunt, habeant ut sorores.* Simile dicitur *in d. vers. quod siambo. †* Facit pro decisione textus nostri *can. Quod Deo patri xxxiii. qu. 5,* quo coniuges simul comorantes continentiam voverunt, quia & tunc fratris & sororis loco sibi invicem esse incipiunt: & quod D. Paulus de uxoribus Apostolorum inquit, Numquid non habemus potestatem & mulierem sororem circumducendi? *ad Cor. 9.* Cujus mentio *in can. Omnino dist. 31.*

IN Cap. ultimum.

S U M M A R I A.

1. Facti species.
2. Cap. hoc an de maleficiis accipiendum?
3. Maleficium an & quando dissolvat matrimonium.
4. An necessaria inspectio mulieris?
5. Triennium cohabitationis quando currere incipias?
6. Tempus hoc continuum an nullâ absentia interrumpi possit?
7. Maleficius post separationem, si aliam cognoverit, non restaurari prius matrimonium.

Variè hunc textum exaudiunt Interpretes nostri. Quidam enim intelligunt de frigidis, quidam de maleficiis: tertii de quolibet impotente ad complendam copulam. Sed facti speciem proponamus, ex qua verior & certior ejus sententia eruat. † Erat mulier, quæ conquerebatur apud summum Pontificem de impotentia viri sui. Quæ causa cum demandata fuisset certis iudicibus, proposuit coram eis mulier, quod cum ante octo annos matrimonium cum viro suo contraxisset, eodem que diu cohabitasset,

raffer, se adhuc manente integrâ, eò quod vir defitutus esset à facultate cognoscendi eam: idcirco se petere, ut à viro separaretur per sententiam divortii. E diverso respondet maritus, se quidem fateri, quòd eam numquam cognoverit, non tamen impediri, quin possit alias mulieres cognoscere. Itaque delegati iudices, ut omnis suspicio fraudis tolleretur, fortè ita inter se colludentibus viro & muliere, curarunt eamdem mulierem inspicere per matronas bonæ existimationis, fide dignas, & in re matrimoniali veritas, quæ testatæ sunt illæ sàm sive incorruptam adhuc esse mulierem. Deinde mandarunt inquiri per Parochû, utrum vir aliquando aliam mulierem cognovisset: verùm hujus rei noticia haberi non potuit. Urgente verò muliere divortium, & viro se subijcienti consilio Ecclesiæ, id est, iudicio Ecclesiasticorum iudicum, iudices delegati utriusque injunxerunt, ut pœnitentiam agerent de delictis à se admisis. Fortassè enim per pœnitentiam Deum placatum iri, ut consummationem matrimonii annuat. Qui eum post plures terminos reversi essent ad eosdem iudices, unâ voce confessi sunt, quòd sibi invicem commisseri non possint. Unde hac de re consultus S. Pont. rescribit hoc cap. nostro, ut, si ita est, & prædictis octo annis durantibus per triennium continuum simul cohabitaverint, neque commisseri potuerint, ipsis restantibus hoc juramento suo, unâ cum septimâ propinquorum manu, matrimonium inter ipsos dirimatur.

Ex hac facti specie satis elucet, hoc cap. accipiendum esse de maleficiatis, cum agatur de viro non simpliciter impotente, sed tantummodo quoad mulierem, quam in uxorem duxit. At hoc maleficii indicium est, non frigiditatis, quæ generalis est, quoad omnes mulieres. Secundò, utriusque mulieri & viro pœnitentia injungitur, ut si fortè eâ peracta Deus impedimentum auferat. At in frigiditate submovenda pœnitentia necessaria non videtur, sed tantum, ut ad tempus opera detur rei matrimoniali, sicut superioribus capitulis explicavimus. Tertio est textus in can. *Perfortiarius xxxii. q. 1.*, ubi & propter maleficium matrimonii fit separatio.

Et quamvis hunc textum rejiciat Innoc. *hic*, tamquam non authenticum, ea ut videtur ratione, quòd maleficium non perpetuum, sed temporale impedimentum contineat, sanabile saltem per eum, qui maleficium intulit, sicut de muliere obstructa supra diximus, & consequenter Innoc.

hunc textum nostrum non de maleficiato, sed de naturaliter frigido intelligat: at tamen huic sententiæ refragatur communis Dd. interpretatio, testibus Panormit. & Præpos. *hic*, qui de maleficiato hunc textum exaudiunt. Accedat præterea, quòd cum Tit. noster inscriptus sit, *De frigidis, & maleficiatis*, nullibi in contextu nostro mentio fiat maleficiorum, nisi hoc cap. ultimum de maleficiatis accipiamus, præterquam quòd moneat nos quotidiana praxis, qua matrimonia propter maleficia dissolvuntur, sicut ex Hostiensis tradit Henr. Bohic *ad cap. Fratervnitatis num. 10. sup. eod.* Consuetudo autem optima juris interpretis est, *l. Si de interpretatione 37. D. De legib. cap. Cum dilectus 8. De consuet.* Neque vera est ratio ipsius Innoc. quòd semper maleficium curari possit, saltem per eum, qui maleficium intulit. Quid enim, si mortuus sit idem maleficus? aut non possit, vel non velit, vel nesciat maleficium auferre? Quid si non nisi per aliud maleficium? an idcirco implorandum ejus auxilium? Minimè: cum illud magis à dæmone peteretur, cujus commercium omnibus interdictum est, can. *Qui sine salvatore xxxvi. q. 2.*

Ex his constat, matrimonium propter maleficium dissolvi posse, etiam quoad vinculum, non quidem statim, sed elapso triennio cohabitationis, & peracta pœnitentia pro delictis. Deinde utroque conjugate jurante cum septima propinquorum manu (*ut sup. eod. ad cap. 1. diximus de frigidis*) quòd se invicem cognoscere non potuerint, secundum formam hujus cap. nostri.

Sed an necessaria est inspectio mulieris? Quod certè non putant Joan. Andreæ & Panormit. *hic*, propter textum in d. can. *Siporfortiarius xxxi. qu. 1.*, ubi nulla fit mentio inspectionis mulieris. Et quamvis hoc textum nostrum ejus fiat mentio, non tamen ea adhibita fuit necessariò, sed majoris cautionis causa: nam, ut singulariter inquit Gl. *hic in fine*, omnis cautela, quæ adhiberi potest in talibus est adhibenda propter periculum animæ. Idem fit & in aliis rebus gravioribus, cap. 3. *De elect. lib. 6. can. fia. vii. qu. 2. & l. 1. §. nam vel magis D. De Carbon. edicto.* Quare in viduarum nuptiis cum inspectio non habeat locum, ommissa ea rectè proceditur juxta formam jam dictam. Panorm. *hic*.

De triennio continuo hic queritur, quando currere incipiat? Respondet Hostiensis. *hic* à tempore injunctæ & peractæ pœnitentiæ. Innocentius verò, Vincentius, & Abbas antiquus putant sufficere triennium, sive ante sive post pœnitentiam,

Ddd

tiam,

riam, quem sequitur Panorm. *hic, per hunc text. nostr. in fine*, intra prædictos octo annos. Nam loquitur de annis, qui præcesserunt querelam institutam coram iudicibus. Addit tamen Panorm. quod post pœnitentiam adjunctam debeant cohabitare simul, pro arbitrio ipsius iudicis, ut & idem textus probat in verbis, *& si forte placeret Deo.*

6 Sed an continuum tempus ita interpretabimur, ut nulla absentia interrumpi possit? Quod planè viderur, cum continuum illud dicatur, quod continenter numeratur, prout labitur & currit, *l. Si sic constante 7, D. Quemad. servit. amittan. C. l. 4, S. Stichus D. De statu liberis*, ubi annus ita definitur, qui ex continuis diebus trecentis sexaginta quinque constat. Sunt qui contra sentiunt, asserentes triennium continuum necessariò non requiri: sed satis esse, si triennium cohabitationis quocumque modo impleatur, ac proinde si triennio illo maritus fuerit absens per sex menses, potest hoc tempus suppleri ex alio tempore cohabitationis. Quæ posterior sententia placet ipsi Panormit. cum si continuum esset tempus, facile impediri possent negotia necessaria alibi expedienda per maritum vel mulierem. Arque hanc sententiam putat Panormit. esse de mente literæ, hoc est, auctorem textus nostri id tacitè intellexisse, quamvis quoad corticem, hoc est, verba nudè inspecta videatur contrarium innuere.

7 Hic incidit alia quæstio, Utrum si, dissolutione factâ matrimonii propter maleficium, ut an-

tè dictum est, aliud rursus matrimonium cum alia muliere inierit maleficiatus, eamque cognoverit, restaurari debeat prius matrimonium, prout de frigidis *sup. eod. ad cap. 1. diximus?* Et rectè sentiunt, qui negant, per text. *in d. can. Si per fortitarius*. Alia enim ratio est in frigido, alia in maleficiato: siquidem frigiditas impedimentum est naturale, non restrictum ad certam mulierem, sed ad omnes mulieres. Unde dici non potest vir frigidus, qui aliam cognovit, cum eodem modo potuisset uxorem suam cognoscere. Quare hujus matrimonium prius contractum restituitur, *c. Laudabilem 5. sup. eod.* At maleficium sæpè ad unam personam restringitur, puta ad uxorem, ita quod maleficiatus reliquas mulieres possit cognoscere, non autem uxorem suam. Quo fit, ut si maleficiatus, divortio facto, aliam duxerit, eamque cognoverit, non tamen ideo maleficium sublatum intelligatur, quoad priorem uxorem, proindeque prius matrimonium non restituitur. Quam diversitatem rationem adfert Panormit. *ad cap. 1. in fine sup. eod. & Dominicus Soto in IV. Sentent. dist. 34, art. 3*, ubi tamen rectè monet, si forte vir cum priore conjugè, à qua propter maleficiû separatus fuit, privatim cum eadem congregiatur, eamque cognoscat, quod hac specie matrimonium prius restitui debeat, eadem ratione, quam de frigido attulimus. Vide latius eundem Dom. Soto *d. loco & Martin. Del-Rio Dignif. Margicar. lib. 3, quaest. 4, sect. 6.*

IN TIT. XVI. DE MATRIMONIO CONTRACTO CONTRA INTERDICTUM ECCLESIAE.

S U M M A R I A.

1. Interdictum Ecclesie circa matrimonia quàm vim habeat.
2. Quid si non obstante interdicto contractum fuerit matrimonium?
3. Pœna contemnentis interdictum iudicis.
4. Intellectus cap. penult. sup. De sponsa duor.

Hunc Tit. brevibus verbis perstringam. In quo tractatur de matrimonio contra interdictum Ecclesie, id est, Ecclesiastici iudicis contracto. † Solet enim quandoque iudex Ecclesiasticus interdicare matrimonium inter duos contrahendum, vel quia alter eorum antea

cum alio tertio sponsalia contraxerat, *ut in cap. 1. & in cap. 2, inf. hoc tit.* quæ nefas est violari sine causa, *c. De illis 7. s. fin. sup. De desponsat. impub. junctia l. 1, in pr. D. De constit. pecun. vel quis intelligit sive metur iudex inter contrahentes subfit impedimentum consanguinitatis, affinitatis, aut aliud canonicum impedimentum, cap. fin. inf. eod. & cap. penult. sup. De sponsa duor. cap. pen. sup. De desponsat. impub. cap. Cum in Apostolica 18, De sponsal.* Ne igitur matrimonium contra SS. Canones contrahatur, propter huiusmodi impedimentum, quod fortasse subest inter contrahentes, rectè interdicit iudex inter eos matrimonium, donec de impedimento plenè cognitum sit, *jurib. allegatis*

Sed statuamus nihilominus contractum esse a
matrim-